

CURIOSITATS DE CATALUNYA

(setmanal)

Redacció i Administració:
Barcelona. - Riera Alta, 61

P R E U :

Número corrent	25 cèntims.
Subscripció semestral	6 pessetes.
Subscripció anual	10 pessetes.

S U M A R I

Cancell, pàg. 98. - «La Presse Catalane»,
pàgina 100. - La Dona i el Folklore, pàgi-
na 103. - L'hora greu, pàg. 105 - En Ros-
sendet, pàg. 106. - Un català per terres
aragoneses, pàg. 110. - Una locució po-
pular, pàg. 112. - Catalans notables, pàgi-
na 113. - Supersticions, pàg. 114. - Nostra
Premsa, pàg. 115. - Fets històrics, pàgi-
na 120. - Jocs de paraules, pàg. 120. - Tiana
i el Convent de Montalegre, pàg. 121. -
Un any de guerra, pàg. 125. - Entreteni-
ments Instructius, pàgina 128.

Apel·les Mestres, i la seva obra

MÚSIC, poeta, dramaturg, contista, dibuixant, folklorista, floricultor, excursionista...

Emili Vendrell, Mercè Plantada, Pilar Rufí, tots ells han immortalitzat diverses de les seves cançons, cançons que han arribat fins el poble. Entre altres, recordarem «Cançó de taverna», «Les gotes d'aigua», «Camí de la font», «Birondón», «El poll i la puça» ..

«L'ànima enamorada», «Margaridó», «Atila», «Poemes de mar», «Poemes de terra»... Heus ací alguns dels seus més celebrats poemes on l'autor se'ns revela un poeta, un vertader poeta.

«La Presentalla», «Niu d'àligues», «Nit de reis», «Sirena», «La barca dels afluïts»... Títols, aquests que deixem apuntats, corresponents a unes quantes obres teatrals, de les moltes que podríem esmentar, que posen el seu autor en el rengle dels bons dramaturgs.

«Història viscuda», «La casa vella», «Tots els contes d'Apel·les Mestres»... Diversos volums, els primers que ens han vingut a mà, petita mostra de la tasca del barceloní il·lustre en la seva condició de contista.

Per tal de conèixer un xic a fons la seva obra de

dibuixant, caldria fullejar les col·leccions endarrerides dels setmanaris «L'Esquella de la Torratxa», «La Campana de Gràcia»... També algunes de les seves pròpies obres, com «Garba», les primeres «Balades», «Liliana». Hem de fer esment de les vidrieres que pintà per a la Seu de Manresa i per a la de Barcelona, com dels molts figurins per obres teatrals, en la confecció dels quals fou una veritable especialitat.

En la seva joventut, en companyia d'en Pompeius Gener i d'altres amics, recorregué la França i la Suïssa, bona part d'Espanya i tot Catalunya. D'aquests viatges en rebé un sens fi d'impressions, recollint una munió de tradicions amb les quals sabé enriquir molt i molt el seu bagatge de folklorista, d'escriptor i artista.

Cultivador entusiasta de flors per les quals sentia una veritable predilecció, tot l'any actuava de jardiner. Begònies hortènsies, falgueres, roses magnífiques que porten el seu nom... De tot hi havia en aquell petit jardí on l'ànima era ell i ningú més.

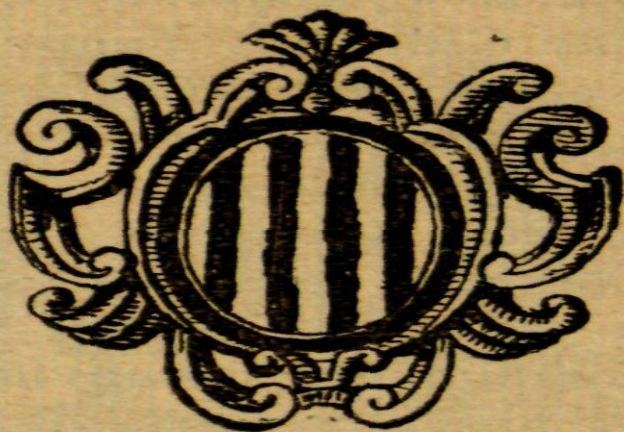
Breument, l'espai de què disposem no ens permet estendre'ns el que voldríem, hem tractat de recordar l'obra d'Apel·les Mestres en els seus diversos aspectes.

Com vosaltres, cars amics, molt bé recordareu, Apel·les Mestres morí el dinou de juliol del 1936. Fa pocs dies, doncs, s'escaigué el primer aniversari del seu traspàs. Nosaltres, admiradors entusiastes de les activitats del venerable català, hem volgut evocar avui, en aquest nostre comentari setmanal, la seva figura tot ressenyant molt superficialment per cert, la seva obra. L'hem volgut recordar per tal d'honorar la seva memòria a l'acomplir-se el primer any de la seva mort sobrevinguda en moments tràgics i de gran transcendència per a l'esdevenir de Catalunya.

Reposi en pau el gran poeta que en vida s'anomenà Apel·les Mestres!

FREDERIC BALLIBANA.

UBB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

«*La Presse Catalane*»

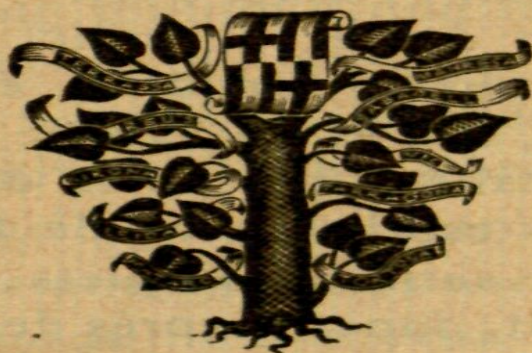
AMB aquest títol, el Comissariat de Propaganda de la Generalitat de Catalunya ha editat en francès i destinat a la instal·lació que l'Agrupació Professional de Periodistes de Barcelona té al Palau Internacional de la Premsa, a París, un interessant volum, de 166 planes i tamany 17 X 22 centímetres, que és l'assaig més complet que s'ha publicat de la Premsa Catalana, essent un recull d'uns nou mil títols dels periòdics que han aparegut a Barcelona i a Catalunya, des de l'any 1641 fins a començament del 1937.

El llibre conté quatre parts: la primera aplega, agrupats per anys, la majoria dels periòdics apareguts a Barcelona, precedits d'una breu ressenya històrica, sobre l'origen del periodisme a la nostra ciutat; la segona part comprèn la llista per rigorós ordre alfabètic de poblacions i dintre d'ells per anys d'aparició, de tots els periòdics de Catalunya que fins la data d'impressió se n'ha pogut tenir coneixement, doncs molts ajuntaments de Catalunya, després de comprovar les dades, n'han facilitat bastants de noves; a aquesta llista també precedeix una petita introducció; seguidament vénen, en la tercera part, per localitats, quasi tots els periòdics apareguts en terres de parla catalana, com Andorra, Balears i València. Finalment, en la quarta part, consta, per països i poblacions, la premsa editada en català fora

de Catalunya, començant per Espanya (Madrid, Alcanyis, Saragossa), i continua amb l'estranger (Argentina, Bèlgica, Cuba, Estats Units, Filipines, França, Itàlia, Mèxic, Paraguai, Suïssa, Uruguai i Xile). Aquesta quarta part és molt interessant, puix són molts els catalans que ignoren el gran nombre

LA PRESSE CATALANE

DEPUIS 1641 JUSQU'A 1937

AGRUPACIÓ PROFESSIONAL DE PERIODISTES - BARCELONA
PALAIS INTERNATIONAL DE LA PRESSE - EXPOSITION DE PARIS
MCMXXXVII

Facsimil de la coberta.

de publicacions escrites en llengua catalana que han aparegut en terres estrangeres.

Aquesta obra està avalorada per la reproducció de 34 facsimils de periòdics antics i moderns, més 17 capçaleres de diaris de Barcelona i de Catalunya.

CURIOSITATS DE CATALUNYA, que tanta atenció dedica a la Premsa de la nostra terra; que amb constància remarca les característiques de les publicacions de casa nostra; que ha sabut despertar, amb les seves ressenyes històriques de diaris, revistes, butlletins, etc., una forta afició i un corrent de simpatia vers la Premsa, que es tradueix amb els nom-

brocos col·leccionistes que arreu de Catalunya s'estan formant, no pot restar silenciosa davant un esdeveniment tan important, com és la publicació de «La Presse Catalane». Per això en dóna coneixement als seus lectors.

Es obligat, en comentar un llibre, esmentar l'autor. Aquest ha d'acceptar la crítica, l'elogi o la censura de la seva obra. Fem aquesta advertència, perquè es tracta del nostre volgut amic i redactor de Premsa, Joan Torrent, qui amb la seva provada competència ha conquerit un lloc preeminent en la seva especialitat, revelant el seu treball una tasca molt acurada i pacient, la qual ha estat secundada amb la col·laboració dels periodistes Josep Monfort, Francesc Carbonell i Rafael Bori.

Ens abstenim de fer el judici d'aquest llibre: potser algú el trobaria partidista, encara que no ho fos. Direm, però, que és un assaig, no una nomenclatura de la totalitat dels títols dels periòdics de Catalunya i dels escrits en català fora de la nostra terra; altrament seria incompleta, com ho sap el company Torrent, doncs després de la publicació de «La Presse Catalane», prosseguint els seus estudis sobre Premsa, ja porta recollits bastants més títols dels que hi figuren. Que ningú no hi trobi deficiències informatives; els esperits crítics, que moltes vegades són els ineptes o els neòfits, que esperin el temps convenient per a veure acabada i perfecta, l'ímproba labor, que està realitzant l'amic Torrent, qui des de fa uns quants anys, dedica amb entusiasme els seus esforços per a formar la completa bibliografia de la Premsa de Catalunya.

La casa Altés, de Barcelona, ha estat la impressora d'aquest volum, que molt l'honora.

Felicitem sincerament a Jaume Miravittles, Comissari de Propaganda de la Generalitat, per haver fet una edició tan acurada, i així mateix a l'Agrupació Professional de Periodistes que, pel bon nom de Catalunya i de la classe periodística, ha portat a terme una obra tan interessant com necessària.

MIQUEL CODINA I FARRÉ.

La Dona i el Folklore

per

EL VELL FOLLET, de

AMICS DEL FOLKLORE

ENTUSIASTES de la saviesa popular, agafem la ploma per a descriure algunes recomanacions, a fi que aquesta ciència, filla del poble, sia més valoritzada i entesa per tothom i que tingui alhora més investigadors per tal de donar a conèixer la seva riquesa, perquè sia així, a la vegada, més estimada.

Avui ens limitarem a fer la pregunta. Es necessària la col·laboració de la dona en el folklore? Hom creu que sí, vertaderament és necessari el seu ajut.

El sexe femení ja no és, avui, com molts anys enrera, que tan sols s'ocupava de la tasca de la llar; la nostra generació que sorgeix s'ha interessat que la dona tingués els drets que li pertanyen; així és, doncs, com els amants del folklore diem: La dona, per les seves qualitats, ¿per què no conrea aquesta ciència? Si precisament podríem dir-ne que són les més indicades i les que posseeixen més facilitats per als reculls, com prou clarament ho deixen veure els articles publicats per l'infatigable apòstol del folklore català, el malaguanyat, diem també excursionista, en Rossend Serra i Pagès.

La nostra terra estimada, avui més que mai, necessita que la dona es dediqui al folklore, i que entre unes i altres facin saber i comprendre què vol dir Catalunya, aquesta pàtria, aquest nom sagrat que portem gravat al cor per a estimar-la; aquest nom que tenim als llavis per a victorejar-la i el tenim també en el pensament per a recordar-la amb la seva

història, amb els seus monuments, amb els seus paisatges i amb la seva rica saviesa, el record tradicional. El folklore; ciència que caracteritza Catalunya, i que en ella hi trobem tot allò que ens arriba a enfortir el nostre esperit i ens fa ésser dignes de la terra que petgem.

A vosaltres, dones catalanes, dedico aquestes ratlles; vosaltres sou les que podeu portar a terme un treball excel·lent, en una de les branques d'aquest arbre esponerós del folklore català; perquè, digueu-me: Qui millor que una dona pot descriure els diferents habillaments del vestir típic, ja sigui dels gipons, les faldilles folgades, les belles caputxes o dels mocadors al cap; també direm de les danses, dels pentinats dels passats temps, i com riques mostres d'art casolà retreiem les puntes al coixí que les de Catalunya assoliren gran importància, i un sens fi d'altres manifestacions del vostre sexe, que ara em faria interminable en esmentar-los?

Ara que la nostra terra compta amb el setmanari CURIOSITATS DE CATALUNYA, per cert cada dia més estimat i conegut; ara que nostra pàtria va posant-se en organització, els «Amics del Folklore de Catalunya», entitat fundada per a enriquir, vigoritzar i propagar el folklore; ara és quan vosaltres, dones catalanes, heu de demostrar el vostre entusiasme i la vostra estimació a la Pàtria, fent-vos adeptes d'aquestes manifestacions de la intel·ligència, cercant agents de cultura, en lloc d'esmerçar-los en vagàncies inútils o perjudicials, i amb un encert que no serà mai prou lloat, agafeu per emblema ennoblidor el folklore, perquè constitueixi el lleure de les tasques habituals, i serveixi, ensems, de complement a la vostra cultura, i en bé de la Pàtria.

Ara, vosaltres, dones, teniu la paraula.

Aquesta és l'hora greu; la nit s'apropa.
Es l'hora d'acoblar els pensaments...

Com més foscos esdevinguin els moments
damunt d'aquesta terra que no és nostra,
el sol ja del tot serà a la posta
i més grisos seran els sentiments.

Com més tristos esdevinguin els moments
solcats de l'absència per la pena,
més desigs de trencar la vil cadena
del feixisme, hi haurà en els pensaments.

Aquesta és l'hora greu. La nit s'apropa.
Per tot arreu avança fosca nit...
La campana ja no dringa a la posta
i pels camps s'hi estén el trist oblit.

Aquesta és l'hora greu. La lluna és morta.
Ja ha mort pels espais de l'infinit;
en el front de combat... en la resposta...
en l'espai insondable, en mon esperit!

RAMON BOTEY I OROBITG
(De «Amics del Folklore de Catalunya»).

(Escrit al front d'Aragó, el dia 6 de juliol del 1937).

En Rossendet

(RONDALLA)

EN Rossendet era un noi força carinyós i amable a tothom, d'un caràcter alegroi i falaguer. Al col·legi se l'apreciava verament, degut a la seva bondat.

Un dia, la seva mare, a l'anar-se'n a l'escola, li recomanà que a la sortida de classe tornés a casa un xic diligent, doncs hauria de portar el dinar al seu pare que, acompanyat del seu avi, estaven a la vinya, on l'esperarien. Complidor com era, acabades de tocar les onze hores, i en eixir del col·legi, sense deturar-se ni entretenir-se enlloc, es dirigí directament a casa seva; li plavia molt d'anar-hi, encara que la vinya era un xic apartada del poble.

Estava ja, la seva mare, acabant de preparar el cistelló amb la minestra de tots tres, quan arribà Rossendet, i treient-se el davantal per estar amb més fresca, doncs en aquella hora el sol feia sentir els seus efectes, i posant-se el barret de palla, digué a la seva mare un adéu-siau afectuós, i sortí amb el cistell al braç, carrer amunt, i als pocs moments havia ja deixat la cantonada en busca del camí que menava a la vinya, on tenia d'arribar-hi a l'hora que els pagesos tenen com a sagrada, o sigui a migdia.

Xiulatejant una cançoneta que el mestre li havia ensenyat per les festes de Pasqua, i amb una canya

que a propòsit tenia a l'altra mà, caminava amb pas ferm per a no fer tard a la vinya.

Tot fent camí, després d'un tombant, s'adonà que arrecerat a un marge, aprofitant l'ombra d'una grossa olivera, hi havia un home sentat, que pel seu aspecte era foraster; tenia al costat seu un gros barret negre, portava una espècie de capa amb petxines cosides a la valona, i tenia a prop seu un bastó bastant llarg, que acabava amb una creueta i sota d'ella, lligada, una carbasseta.

Naturalment, no passà pas en Rossendet pel seu davant sense donar-li una carinyosa salutació, a la qual correspongué el pelegrí —que era l'home esmentat— preguntant-li:

—On vas, noi?

—A la vinya, que porto el dinar al pare i a l'avi.

—I com et dius?

—Rossendet, per a servir-lo.

—Veig que ets bon noi i vull demanar-te un favor: d'aquest porró que portes, si volguessis donar-me'n un tragueta de vi em faries un alivi, perquè amb la calor que fa tinc una mica de set i potser gana.

—Ja ho crec —digué en Rossendet, i oferint-li una llesca de pa amb un tallet de la carn d'olla, que el pelegrí acceptà molt reconegut i agraït al bon cor i caritat d'aquell noi que també li omplí de vi un potet de llauna que duia a propòsit.

—Moltes gràcies, Rossendet; que el cel et recompenzi tan bona acció com has tingut amb mi —va respondre-li el pelegrí, mentre el noi li deia un adéu-siau, tot compassiu, i seguí el camí que conduïa a la vinya.

Per a no arribar-hi tard, apretà el pas, malgrat que el sol picava de valent i les cigales cantaven la cançó enfadada, però que acompanya i distreu quan es fa via. No tardà molt a veure les siluetes dels seus pare i avi que cercaven ja l'ombra de la figuera per a donar-se el seu merescut repòs.

Quan arribà Rossendet, a l'ensems que es treia la paiola del cap, deixant el cistell de la minestra entre els seus dos éssers més estimats, i eixugant-se la suor, els anà explicant, mentre es repartien l'escudella, el que havia fet amb el pelegrí.

Tant l'avi com el seu pare unànimement aprovaren el procedir de Rossendet, admirats dels bons sentiments i acció caritativa.

—Ben fet, noi, ben fet —li digué el seu pare, i decidiren repartir-se la recapta del cistell. Transcorregué el temps del dinar parlant d'aquesta facècia.

Calia, però, tenir present que Rossendet havia d'anar al col·legi a l'hora acostumada; per això li arreglaren el cistelló, que ara pesava molt menys, i acomiadant-se d'ells, tornà a fer el camí que condueix al poble, amb igual delit, pensant, però, què li diria si tornava a veure aquell pelegrí.

I fent cabòries infantils, d'un tros lluny el vegé que estava ajegut a terra; quan passà prop d'ell, rebé la impressió que dormia. No volia despertar-lo; la idea, però, de què podia ésser víctima d'un contratemps, féu recular a Rossendet, i el cridà: —pelegrí, pelegrí!...

Aquest, en despertar-se i veure aquell noi que l'havia auxiliat, li repetí els mots d'agraïment. De sobte, com volent premiar el bon cor i l'acte generós d'en Rossendet, li entrega una medalla, dient-li: —Guarda-la i estima-la molt, que potser algun dia et farà servei, com a mi, que ja me l'ha fet.

El noi la refusava, però davant la insistència del pelegrí, l'acceptà. S'acomiadà d'ell, i seguí el camí vers casa seva. En arribar-hi, ho explicà tot seguit a la seva mare que, sense escoltar-lo atentament, li digué: —Vés a estudi, ja m'ho contaràs quan vinguis.

Quan retornà del col·legi explicà amb tots els detalls el que li havia ocorregut amb el pelegrí, no podent amagar la seva mare la satisfacció que sentia per haver fet el seu fill tan bona obra. I respecte de

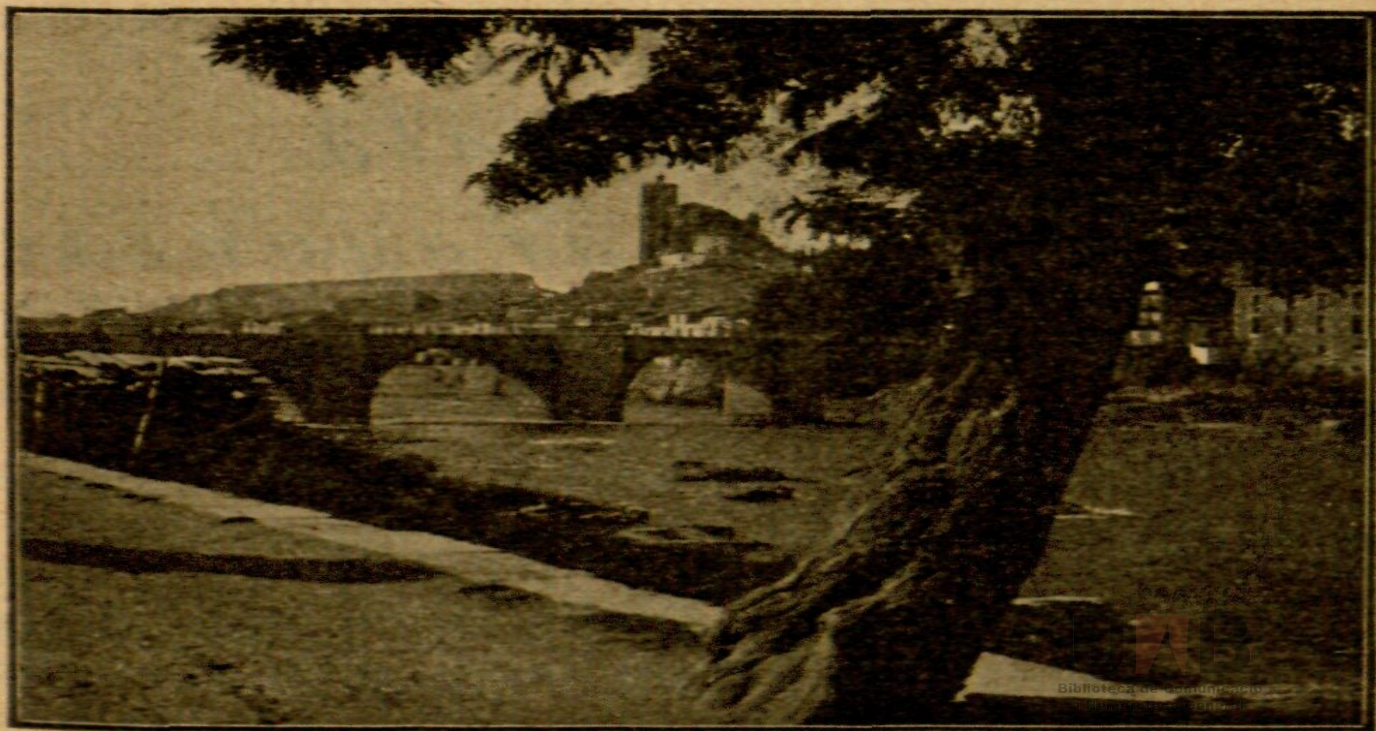
la medalla, va penjar-la amb un cordonet a un clau de la paret de la cuina perquè estigués sempre a la vista de tothom.

Vetllant, un dia que feia forta pluja, acompanyada de llamps i trons, després del sopar, tota la família a vora la llar, una claror estranya els enlluernà. Havia caigut un llamp a la casa, el qual, entrant per la xemeneia a la cuina, va desviar-se per davant del lloc on hi havia penjada la medalla d'aquell pelegrí, anant a sortir per la finestra de l'exida, sense fer ni el més lleu mal a ningú, fora de l'ensurt i astorament propi del cas.

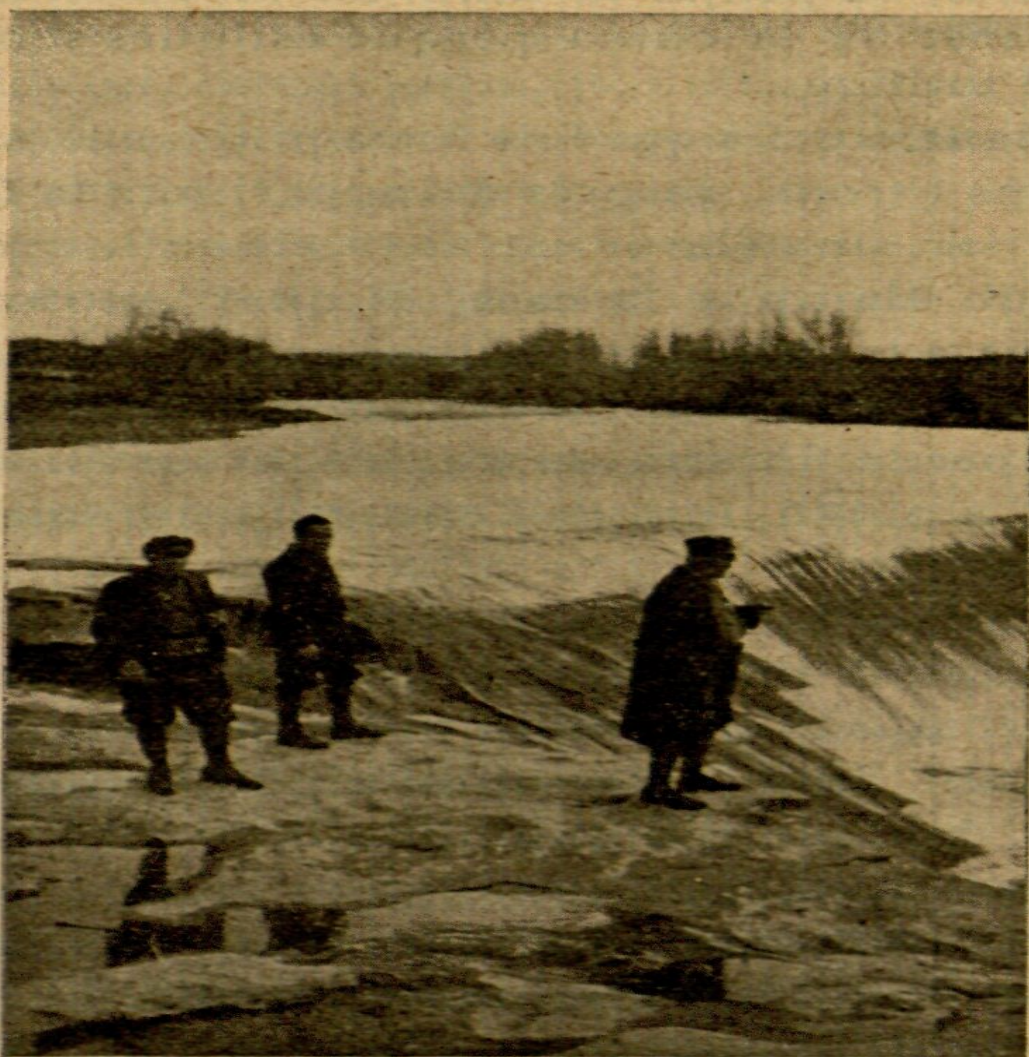
—Meravella —cridà Rossendet, amb viva veu, assenyalant la medalla que li havia donat aquell pelegrí, del qual servava tan bona memòria. Llavors, els seus avi, pare i mare, junt amb ell, i de genolls en terra, donaren gràcies a Aquell que els havia salvat d'una desgràcia.

Vertaderament, les paraules del pelegrí «algun dia et farà servei», tingueren compliment.

FRANCESC ALAVEDRA.

Difícilment trobaríeu una vista més bella que aquest conjunt balaguerí.

Terres d'Aragó: Un riu, el Guadalope, el corrent del qual té similituds amb petits rius catalans.

Un català per terres aragoneses

IV

«CAL CATALÁN»

A vuir, en un cotxe de línia que sorrolla estrepitosament, sortim d'Alcanyig. en direcció a Terol. No és, però, que anem a la capital del Baix Aragó. Potser més endavant ho farem. De moment, deixem el vehicle a Caladan, i emprenem, d'alt d'un carro pintoresc, essencialment aragonès, el camí de Blesa. Passem Andorra, un poble no molt menut, però que no endevineu llur existència fins que us hi trobeu al

damunt. Es aleshores que us fixeu que és un Andorra molt diferent del de la petita República pirenenca.

D'allí, d'aquesta població de carrers tortuosos i costeruts, a banda i banda dels quals s'hi aixequen cases barroques—no de l'estil barroc—, anacròniques que amenacen enrunar-se; en un altre carromato vetust i grinyolaire, tirem per un carrer que enfoca el nord-oest, fem via cap a Blesa travessant pobles de formes diverses i aspectes similars.

Allí, a Blesa, hi arribem tard. Es gairebé fosc. I el nostre cos, poc fet a aquests trots als quals no té costum, demana imperiosament un guanyat repòs. El que ens ha dut allí, l'anar a veure aquella casa que en diuen «Cal Catalán», preferim deixar-ho per l'endemà. Sense el cansanci del viatge efectuat per etapes, i amb un quilometratge crescut, al matí següent podrem parlar amb més calma amb l'objecte de la nostra visita. I ens n'anem al llit sense ni tan sols haver-nos preocupat de voltar la localitat...

Es prop de migdia quan entrem per una portalada gran i anacrònica. Una sala àmplia, als costats de la qual hi han adossats uns bancs de pedra d'estil arcaic. Al fons, a mà dreta i a mà esquerra, unes portes baixes que donen accés a la cuina i al menjador; tot, revellit i rústec. Al mig de les dues, una escalinata de pedra tosca que puja als dos pisos. Sobre aquesta escala, en la paret frontal a l'entrada, aquest rètol: «Catalunya i Aragó germanes».

Així, en català. I és que en aquella llar de parets de fang, vella, greixosa, hi viu una família que descendeix de catalans. Avui ja no ho són. Els que han anat venint al món entre les parets ennegrides pel temps, són aragonesos de socarrel. Però, amb tot, no ho obliden ni un sol moment quins eren els seus avis, als quals deuen que en l'actualitat únicament se'ls conegui pels de «Cal Catalán».

Parlant amb un home baix, grassonet, garlaire, festiu, coneixem detalls dels que foren els seus antecessors. Tenen de nom Roch; tal com es deia l'avi, un home que conten era nat a les comarques tarraconines. Casat ja, es traslladà a aquella població, on hi tenia uns parents, que no eren catalans. I la vida apacible del llogarret els captivà de tal manera, que

aviat hi feren carta de naturalesa i poc després, amb el conreu del safrà, es feren una bossa que els permeté tenir casa pròpia i un hort vistós. El caràcter amable del matrimoni es guanyà les simpaties de tots els veïns. I avui encara, quan parlen del català desaparegut, diuen que escampà una fama de bonhomia poques vegades vista entre els forasters.

En el present, preguntant per «Cal Catalán», veieu somriures de simpatia per tot i fins podeu escoltar mots d'afecte «por estos catalanes atrevidos pero trabajadores, que de un grano de maíz hacen en un santiamén un granero bien provisto». Aquestes són les paraules d'un vellet ple d'arrugues que, en partir novament, ja en poder nostre el secret d'aquell «Cal Catalán» d'un poble petit de l'Aragó, afegeix amb la seva veu rogallosa:

—«¡Cómo disfrutaría pudiendo admirar otra vez, la segunda y última, vuestra Cataluña laboriosa!».

JOAQUIM GRAU LATORRE.

UNA LOCUCIO POPULAR

—

«*Veure el món per un forat*»

Són molts els que no saben ni la meitat d'una cosa, o perquè no s'han mogut mai de casa i no *han vist el món per un forat*, o perquè han tingut o tenen un natural apocat que no els deixa veure les coses més enllà del nas i són els que acostumen a ésser més tafaners i els agrada veure tot el que poden per compensar el poc que saben, i per això aprofiten totes les ocasions que se'ls presenten per veure el que és i el que no és, encara que sigui *veient el món per un forat*.

F. PUJOLS.

Jordi de Sant Jordi

JORDI de Sant Jordi és una de les figures que adquirí més relleu en la literatura catalana en el segle *xv*^e.

Nasqué a València, a darreries del segle *xiv*. No obstant, s'ha discutit molt sobre el lloc de la seva naixença. Jaume Massó i Torrents, en 1902, admetia la possibilitat que fos fill de Catalunya, i, per més referències, empordanès, ja que la devesa de Torroella de Montgrí se'n deia «devesa del senyor de Sant Jordi». Tot amb tot, en l'actualitat es pot afirmar d'una manera categòrica que Jordi de Sant Jordi era fill de València.

Aquest poeta fou un dels servidors predilectes del rei Alfons IV el Magnànim, i així veiem que en l'any 1416 emprèn un viatge per terres franceses, com a persona de confiança del rei, per tal de fer algunes adquisicions.

En 1420 sortí de Barcelona per a prendre part en l'expedició contra Còrcega i Sardenya, i de la qual també formaven part Andreu Febrer, el magnífic traductor de la «Comèdia» del Dant a la nostra llengua, i el gran poeta Auziàs March. En el mateix any 1420 li fou concedit el títol de cavaller, i el senyoriu de Vall d'Uxó.

Després prengué part en les guerres d'Itàlia, i en una de les batalles fou fet presoner. Durant el seu captiveri, va escriure diferents composicions poètiques, i entre elles la cèlebre poesia «Presoner».

La poesia de Jordi de Sant Jordi té una emotivitat i una delicadesa remarcables, i tendeix molt sovint al tema amorós.

Martí de Riquer ens diu, en el pròleg de la darrera edició de les poesies del nostre biografiat, que cal distingir dos aspectes o facetes en l'obra santjordiana. Una d'influència provençal, i l'altra de caire general-

ment líric. També cal remarcar que en aquesta època és, precisament, quan es sentí a Catalunya la influència de la poesia de Petrarca, i Jordi de Sant Jordi —com altres escriptors contemporanis seus— també caigué sota les irradiacions del poeta italià, manifestant-se clarament aquesta influència en una de les seves composicions titulada «Cançó d'opòsits».

Es indiscutible que el Marquès de Santillana —que acompanyà al rei Ferran en la seva coronació— conegué personalment a Jordi de Sant Jordi, o almenys conegué la seva poesia, ja que d'ell ens diu que havia compost «asaz fermosas cosas».

Les obres de Jordi de Sant Jordi s'editaren l'any 1902, sota els auspicis de Jaume Massó i Torrents. Així mateix, l'any 1934, la revista «Cruz y Raya», de Madrid, publicava uns poemes d'aquest autor amb la corresponent traducció castellana. A primers de l'any 1935, la col·lecció «Els nostres poetes» publicà una nova edició de les poesies de Jordi de Sant Jordi, prologada per Martí de Riquer. Recordem que amb motiu d'aquesta publicació, Manuel Bertran i Oriola ens deia que havia estat ben oportuna, car hauria estat vergonyós que l'obra de Jordi de Sant Jordi es difongués per terres de Castella i, en canvi, nosaltres, que teníem obligació de conèixer-la, la tinguéssim oblidada.

MANUEL SERRAT I PUIG.

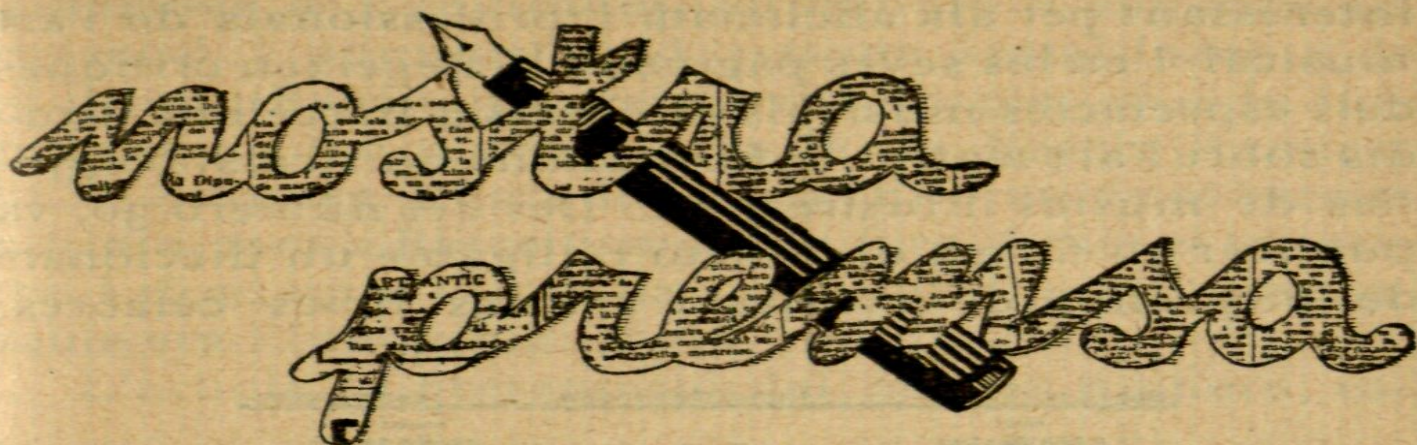

SUPERSTICIONS

Els mitjons

Si algú veu que altri porta els mitjons al revés, assegura que aviat plourà.

UB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Prensa Barcelonina Vuitcentista

XIV

Any 1866

LA ESPAÑA MUSICAL. — Aquesta revista, d'informació i crítica musical, va sortir per primera vegada el dia 4 de gener del 1866. Porta la capçalera tipogràfica i el subtítol «semanario artístico, literario y teatral». Des del número 26, suprimeix el subtítol i porta nova capçalera, que és la mateixa de l'exemplar que reproduïm.

Ben editat tipogràficament i amb tipus de lletra molt clara, consta cada número de 4 pàgines a 2 columnes, tamany 365 X 285 mm. La redacció i administració estaven installades a la casa editorial i magatzem de música d'Andreu Vidal, del carrer Ample, 35. La subscripció costava a Barcelona, 4 rals el mes; a Províncies, 15 rals el trimestre, i a l'Amèrica i l'Estranger, 18 rals. Sortia els dijous. L'estampació anava a càrrec de la impremta de Joan Oliveres, carrer d'Escudellers, 57.

La direcció dels primers números de «La España Musical», va anar a càrrec d'Eduard de Canals i des del número 22 va ésser dirigida per Andreu Vidal i Roger; més endavant va dirigir aquesta revista Antoni Opisso i Viñas. Hi col laboraven Antoni Fargas i Soler, i Josep Ixart, i la majoria dels articles que publicava aquest setmanari eren anònims o signats amb inicials.

El contingut de «La España Musical» era molt

[illegible]

En el número anterior se puso equivocadamente la fecha 30 de Mayo en vez de 30 de Abril; igualmente se lleva equivocado la numeración en tres números anteriores, y aun cuando el último número figura 113, debía ser 117. Corresponde por consiguiente a los señores directores de la obra, si los señores editores desearan por casualidad una sencilla equivocación, olvido involuntario de la imprenta en el acto de compaginar el periódico.

Cambridge & L.A. Cambridge

[illegible]

parte las principales actrices de la compañía. Y como que colligamos a la vez, el Sr. Rader, comedia, gale, director o jefe de la nueva empresa de San Carlos, llamado por antigüedad Teatro Principal, pues el público que le ha honrado y favorecido, más que merced a la seducción de portulano de tal o cual teatro, que por mérito de su persona ha podido adquirir a todos los modos algunas ventajas de la ciudadana, — sólo demostrar evidentemente todos los méritos los grados de su dignidad, adhesión y aprecio que le merecen al presente actor, — y que, en consecuencia, se ha producido entre los señores Sevillanos aquel bello y singular carácter de unión.

Volviendo ahora a la ejecución de la ópera que recibiera este premio. «Crucifijo a la Cámara», diremos que, artísticamente conformes en las apreciaciones de nuestros colegas El Universal, que en su número de Cálculo últimos números se ilustró desde de dicha ópera en estas ciertas líneas.

«Después del DuBoisville, opera que si no es muy buena que digámosla leída en cambio la inmensa ventaja de dar en pocas ocasiones por admirar al eminente Bostre, le vende el «Crépuscule» a la Comédie, — opera admirable que el autor no quiere que se represente en el teatro, pero que no se ve aplaudida. Todos los buenos artistas le temen su debilidad, y Bostre, que lo es realmente, ha tenido también los suyos. Cercavente no era poeta, y quisiera hacer versos. Bostre no ha podido por cantar al «Crépuscule», — y á pesar de que ha cometido la ligereza de volver con una obra que no ha sido exactamente expresada para ser cantada,»

Los demás artículos, todos sin excepción, estuvieron peor que el protagonista. Resumamos la cuestión. Si nosotros podemos aprobar lo que estos aprobaron, si nosotros partidarios de las demostraciones inconducentes, real-
dizáramos que el público estaba justo cada vez que saltaba a los artistas con-
tra el tratado de Commerce de libreto. Los aplausos, señores, y solo señores
algunos que oía a la legua a compromisos a condonación.

Basta por hoy. No entremos mas en nuevas consideraciones sobre las vicisitudes de esta revista de esta ópera.

El sábado, á pesar de no hallarse del todo restablecida la señora Carolina Marchisio, dióse la «Semirámida», alcanzando gran cosecha de aplausos dichas hermanas Marchisio, el tenor Corvi y el inteligente barítono Sr. Rod.

El domingo, por indisposición de dicho señor Marchisio se canceló «El Espectador», «a constitución de la «Salle», «que se había anunciado el día anterior. Asífic se puso en escena «Concertata», de la que nos ocuparemos la semana siguiente.

Eduardo de Cossío.

La noche del martes se volvieron a abrir las puertas del Gran Teatro del Liceo para recibir en una función digna y alegre a los actores y bailarines extranjeros y del país que visitaban para honrar la gran fiesta de San Juanes. El efecto se produjera en otras tres óperas catalanas y se celebraron tres veces a voces todas del más católico Sr. Clavi. También se tuvo la gran sinfónica de maestro Morant, titulada la «Euphonía» compuesta sobre temas musicales de los más apasionados y celebrados autores populares de género Clavi.

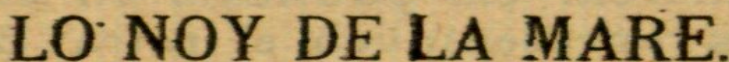
hacil e vamos decir, que la familia dirige el gran colono sea conservador extraordinario y brillante. la que aplauda con justicia y hasta con frenesí cada pieza de cada cosa, llamando a la eterna los astros. Mir, en los rigurosos momentos. Los neta de los alomayores- el autismo solo de punta y se confundian las atropellos aplausos, con el estruendo de los disparos y campanas que tan grande y sorprendente efecto producen en los dos últimos tiempos.

El desmoronó por la tarde tuvo lugar en nuestra plaza de armas una fiesta extraordinaria conmemorativa del segundo aniversario del hundimiento del Callao. La mesa está compuesta de 120 individuos que eran dirigidos por D. A. Clave y la asprería de 80 profesores que lo eran por D. Francisco Poncellí. Significando además las bandas de música de los regimientos de Artillería, Infantería, San Fernando y Leon. En el momento de entrar nosotros en la plaza había ya empezado la banda Gloria a España, le Clave, y la que seguían la función orfeón de Alvarado, El Batallón y la Capilla militar de D. L. Sánchez. Después de haberse leído la declaración de Clave se prosiguió la lectura de todos los discursos y al acabar, después de Clave, un coro de todos.

LO NOY DE LA MARE. — A conseqüència d'haver-se separat de la redacció del periòdic «Un tros de paper» en Conrat Roure (Pau Bunyegas), aquest va fundar el setmanari «Lo Noy de la Mare», el primer número del qual va veure la llum el dia 10 de juny del 1866, amb el mateix caràcter satíric i humorístic de «Un Tros de Paper».

116

L'article de presentació del primer número, ens

[illegible]

Biblioteca de Comunicació
Hemeroteca General

Com lo «Noy de la Mare» es tant criatureta, no coneix a ningú, i ab aixó encara que volgués, que no vol de cap manera, no podria ficar-se en personalitats».

Els articles publicats en les pàgines d'aquest periòdic tots són anònims i van signats per tota la família de «Lo Noy»: hi veiem «Lo didot», «L'oncle», «L'avi», «Lo mestre», «Lo padrí», «Lo cusí», «Una tia», «L'avia», «Lo Padrí de confirmar», «Un conco», «Un oncle valencià», «Un parent de lluny», «Lo cunyat», «L'avi vell», «Un parent enfandat» i «Un parent nou», seudònims que amagaven els noms dels millors escriptors d'aquell temps.

El gran dibuixant Tomàs Padró, la biografia del qual pot llegir-se en el número 73 de CURIOSITATS DE CATALUNYA, va fer gala del seu art en les pàgines de «Lo Noy de la Mare», publicant-hi magnífics gravats, essent de remarcar els publicats en els números 8 i 10, els quals representaven el retrat del gran actor italià Ernest Rossi que en aquells temps actuava en un teatre de la nostra ciutat, i tant va ésser l'èxit de la publicació d'aquests retrats, especialment el del número 8, que va fer-se una segona edició d'aquest número.

El número 3, publicat amb data del 24 de juny, va ésser dedicat «Als Héroes del Callao» a conseqüència d'haver-se «entussiasmat «Lo Noy de la Mare» per las victorias alcansadas per nostra esquadra en lo Pacific» i amb aquest motiu «s'ha determinat tirar avuy la casa per la finestra sortint ab lo número extraordinari, oferint una Corona poética als héroes del Pacific». La pàgina central d'aquest número porta un dibuix de Tomàs Padró, representant una al legoria a la marina espanyola. El text va signat per coneguts escriptors: Manuel Angelón, Víctor Balaguer, Adolf Blanch, Antoni de Bofarull, Francesc Pelai Briz, Conrad Roure, E. Vidal Valenciano, Damas Calvet, F. de Sales Vidal, Francesc Camprodón, Robert Robert i F. de Mas i Otzet; l'original d'aquests tres darrers va escrit en castellà.

En el número 33, últim que va sortir, publicat el dia 20 de gener del 1867, hi llegim la següent nota dirigida «Al públich.—«Lo Noy de la Mare» aconsellat de tota la familia y'ls seus, ha determinat sus-

pendrer la publicació del periódich, fins a un temps que no sigui tant fret.

»Al despedirse per ara, dóna las gracias a quants l'han favorescut llegintlo de bon grat.

»Los suscriptors que tinguin algún mes adelantat, poden presentar-se a la administració, que a prorratra se'ls tornarà lo que s'els degui.

»¡A més veure!

Lo Noy y'ls seus».

La col·lecció de «Lo Noy de la Mare», igual com va fer-se amb la de «Un tros de paper», va ésser reproduïda en forma de fulletó i en facsímil reduït, per «La Campana de Gràcia», en els anys 1925 i 1926.

JOAN TORRENT.

Aconteixement singular

HEM d'afegir a la ressenya que amb aquest mateix títol fou publicada al núm. 76 i pàgina 63, línia vuit, on diu: Fou damunt el sorral fi, el següent: «Si ara plogués, amiga, de Joan Janer.— Mai més; Per les barraques de la fira», abans de Plany de fadrí.

Això és: una ampliació i rectificació a l'error que involuntàriament vàrem sofrir.

M. C. F.
UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

S'inaugura el ferrocarril de Mataró a Arenys de Mar

DESPRÉS d'una llarguíssima tramitació de l'expedienteig en tocant a la part burocràtica, fou inaugurada dita línia.

Les dificultats per a portar-la a terme foren degudes a l'oposició que hi feia la ciutat de Mataró per un cantó, i per l'altre, el gremi de marejants que trobava un destorb en la construcció de vaixells. Per als marejants no hi havia més que les comunicacions marítimes; per Mataró l'oposició consistia en què volia que la via tingués fi aquí. Això ens fou tirat en cara públicament i d'un mode solemne.

Es nomenà una comissió mixta composta de personal de l'empresa i representants del municipi.

Dos projectes foren presentats, un per a fer passar la via pel carrer de Sant Onofre, i altre pel lloc on avui passa, i després de molta discussió s'acordà aquest darrer, deixant sols la del carrer esmentat com a via provisional a l'objecte de no interrompre la vida marítima que en aquell temps tenia una gran importància, com així ho reconeixia l'autoritat governativa.

La Revista Mataronesa, únic periòdic que hi havia en aquells dies a Mataró, defensava els interessos de la ciutat.

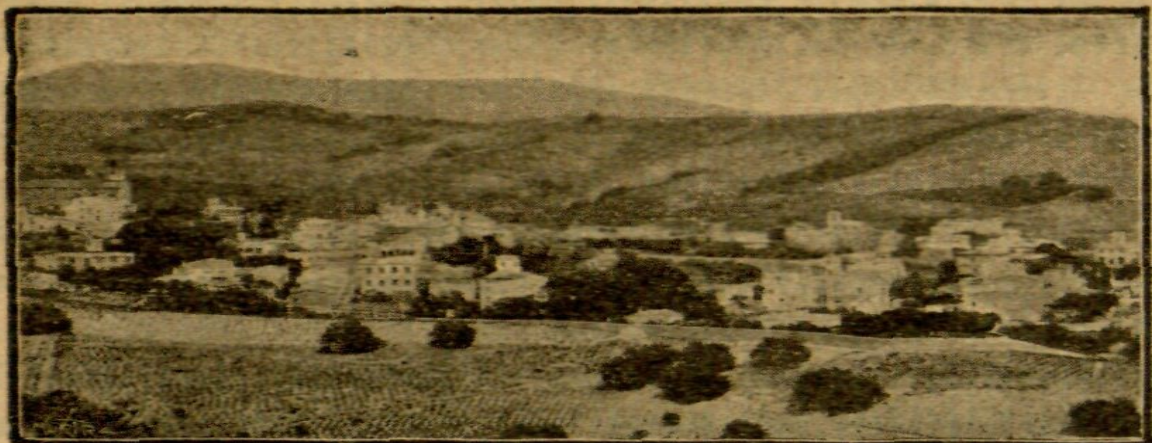
JOSEP.

Jocs de paraules

«Un plat blanc, pla, ple de pebre negre n'era; un plat blanc, pla, ple de pebre negre està».

«Al Marroc, un marrec tira un roc i cau al rec, i un ric li va dir: «—Roc, no siguis ruc, que jo no ric'»».

Un aspecte del poble de Tiana (Barcelona).

Tiana *i el Convent de Montalegre*

QUAN els cartaginesos conquistaren la Península, anaren fundant arreu poblacions i ciutats, les quals, guiats sempre pel seu esperit pràctic i comercial, emplaçaren en els llocs més ben situats, més sans i més profitosos. Una de les primeres i principals, fou la que és avui nostre orgull, Barcelona, i a la qual nomenaren Regina de les seves conquestes, decidint donar-li, com a tal, una cohort digne d'ella. Amb aquest propòsit enviaren els seus millors cabdills a la descoberta, tots els quals, qui amb més encert, qui amb menys, anaren fundant l'esclat de viles i poblets que tots coneixem bé prou. Un dels tals cabdills, i jo no crec que fos dels bètzols, emprengué el camí vers la costa de Llevant, descobrint, abans d'arribar al turó que avui és el túnel de Montgat, el formós espai que dintre seu deixa el rengle de muntanyes que, formant ferradura, comença amb dit turó i acaba amb el que anomenem Les Costes; veure'l i decidir establir-se en ell, fou tot el mateix, i com que per aquella gent tot era qüestió de *dit i fet*, deixà fundat en pocs anys un alegroi i simpàtic poblet, nomenat, no se sap per què, *Tiana*.

Mes, tot canvia en aquest món, i més que res

canvia la sort dels pobles, que d'opressors passen a oprimits, que és el mateix que dir que d'amos passen a ésser criats, tal qual succeí al poble cartaginès, que amb poc temps vegé tots els seus dominis en poder de la seva mortal enemiga la República Romana. Els Cònsols romans, anaren canviant el nom de moltes poblacions però el nom de Tiana continuà, i fou sempre el mateix.

En anar el gran Escipió l'Africà, des de Tarragona a les Gàl·lies, es vegé obligat a fer temps dintre Tiana, tenint-lo sobrat per a poder tastar el riquíssim *xarel·lo* que en aquest poble es cull i fan els pagesos (llavors ja es cullia); sorprès i admirat d'aital riquesa, decidí el guerrer romà posar la població baix el seu domini.

Tiana està situada a la Costa de Llevant de Catalunya, entre Badalona i Masnou a 12 quilòmetres de Barcelona. Les principals muntanyes són: *Nou Pins*, *Turó de l'Home*, *Fita*, *La Conreria* i *Montalegre*, tenint-ne d'altres que no anomenem, per no tenir la importància d'aquestes.

El caràcter del poble tianenc, és, com el dels altres pobles de Catalunya, honrat i treballador per excellència. Pel que fa als costums, quasi pot assegurar-se que no en té cap de típic, ja que el menjar castanyes per Tots-Sants, torrons per Nadal, ballar totes les festes, omplir els cines, i disfressar-se per Carnaval, ho fan com per tot arreu i la vida passa tranquil·la, sobretot durant els mesos d'estiu, perquè els estiuejants i forasters hi porten alegria, bullici i pessetes.

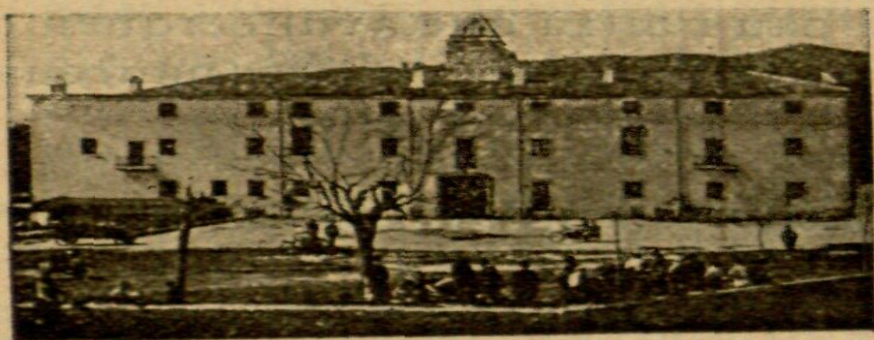
El convent de Montalegre es troba situat a dos quilòmetres de Tiana. L'origen de la seva fundació és de l'any 1409, per Na Blanca de Centelles, vídua d'En Ramon de Calders i filla d'En Bernat de Centelles, senyor feudal de la vila de Terrassa.

D'un llegat fet per En Bertran Nicolau, mercader de Barcelona, i el producte de les vendes de les terres i Casa de la Cartoixa de Vallparadís, es començà l'obra de fàbrica especial per a la construcció del Monestir, i es continuà amb les dàdives i almoines dels reis Alfons V i la seva esposa Na Maria, filla del rei Enric III, i, sobretot, amb els subsidis que pro-

porcionà Frai Joan de Nea, íntim del Papa Nicolau V, que el nomenà Nunci apostòlic d'Espanya i l'autoritzà per a gastar les rendes apostòliques a fi d'acabar-se la nova casa i gran convent de Montalegre, l'any 1448. Després s'agregà aquesta Cartoixa a la de Sant Pol de Mar, nomenada de Sant Pau.

En la part alta s'aposentaren, l'any 1256, unes dames nobles, monges Agustines, en gran Casal, avui nomenat *Conreria*, per la causa d'habilitar-la després els conreadors (*Casa de Conreu*) de les terres, criats i pastors del gran convent cartoixà.

El dany i desfetes que sofrí aquest convent durant

La Conreria de Montalegre. - Tiana (Barcelona).

la crema i revolta de l'any 1835, foren importants.

Del nostre poeta Verdaguer són els següents versos, com un pressentiment:

Tenim ample Conrerie
on lo pobret
era guardat de fam i fret.
Mes, ¡gran desastre!
de tot això no'n queda rastre;
en un moment
la revinguda d'un torrent
ho ha esborrat,
i és com si mai hagués estat!

Després de les grans pèrdues arqueològiques és molt greu també l'expatriació dels tres valuosíssims retaules de la vella església del poble de Tiana que foren venuts a un mercader estranger.

L'emplaçament i belleses de la Cartoixa de Montalegre, ha mogut també la ploma d'altres notables

escriptors i poetes. Del poeta Vidal Pomar, són aquests versos:

Mireu-vos Montalegre de fatxa gegantina,
en mig de flors i arbredes alçar-se com regina
deixant-li per corona el sol sos raigs de llum;
els boscos li regalen ses ombres falagueres,
les tendres aucellades, ses cançons lleugeres,
les flors són dolç perfum.

Veniu homes del segle, els qui cerqueu les glòries
i els verds llorers que dóna el món en ses victòries.
Veniu aquí a apagar-ne la set del vostre cor;
i aquí la pau i ditxa que avui cerqueu debades,
en aquest clos sens dubte que les haureu trobades...
veniu-hi sens temor.

Avui, l'històric convent de Montalegre s'ha convertit en excel·lent granja agrícola, i la Conreria en una residència de malalts i formós sanatori.

LLORENÇ BRUNET.

Professor de Belles Arts. Barcelona.

Un any de guerra

SUARA hem commemorat el primer aniversari d'aquell 19 de juliol en què el poble català, estretament unit contra els enemics de la llibertat, vencia en trenta-sis hores els militars sublevats.

En el decurs d'aquests dotze mesos que s'han escolat d'ençà d'aquella data, són moltes les coses que s'han esdevingut.

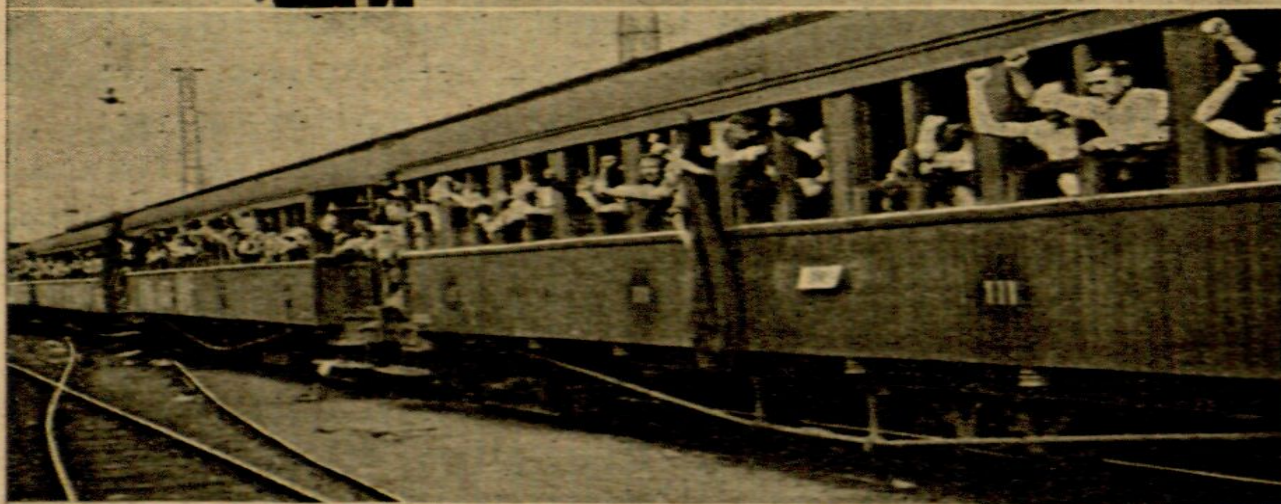
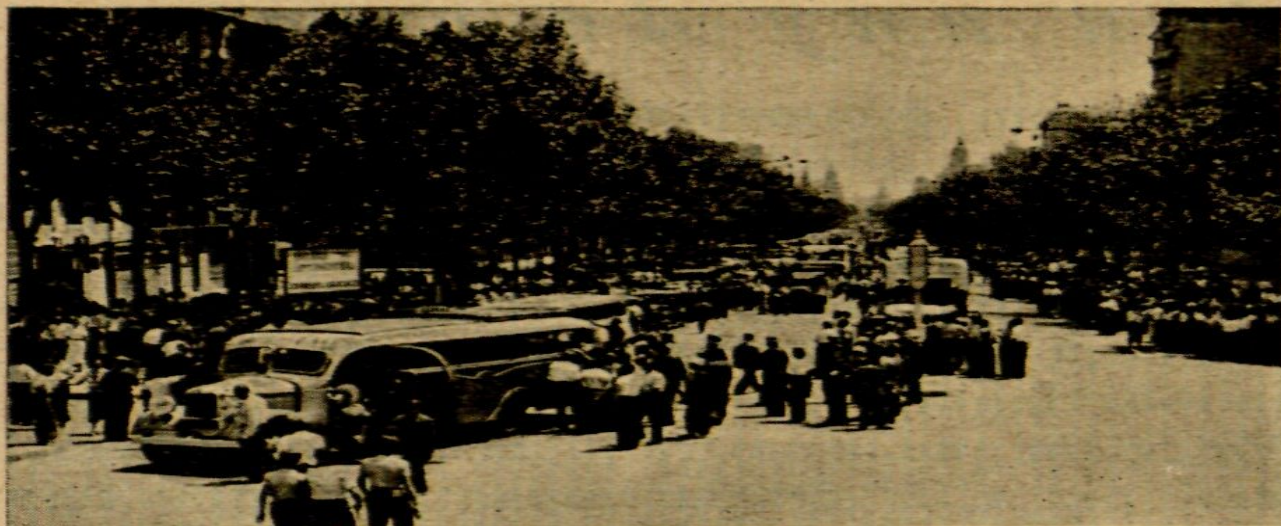
Voldríem que la nostra ploma tingués la suficient fluïdesa per a fer desfil·lar davant del vostre cervell, amb tota la seva vigoria i amb tot el seu colorit, totes les escenes, adés glòries, adés tràgiques, que Catalunya i els catalans hem viscut en aquest any.

Com tots sabeu, vençuda la rebel·lió feixista a Catalunya, els nostres obrers foren els primers a córrer en auxili dels germans aragonesos, d'història tan íntimament lligada a la nostra. I també foren els obrers catalans els qui emprengueren aquella glòria, per bé que malaurada, expedició a les Balears, les illes lluminoses que, dreçades enmig del Mare Nostrum, constitueixen l'avançada de la Catalunya continental.

I no és solament als països d'història comuna —Aragó i Mallorca— on han anat els lluitadors catalans. Extremadura, Andalusia, Madrid i totes les terres hispàniques han conegut del coratge i de la perícia combativa dels catalans.

I quan la proximitat de l'hivern ha fet pensar en la cruesa de les nits que els combatents haurien de suportar a les trinxeres, ha estat la dona catalana, l'abnegada dona catalana, la qui primer ha esmerçat els cabals guanyats amb el seu treball en la compra de materials per a confeccionar robes per als milicians. I ha estat ella mateixa la qui, privant-se d'algunes hores de dormir o d'esplai ben merescut, ha confeccionat aquestes robes que als milicians els feien falta.

I encara ha fet més la dona catalana. La dona catalana ha arribat fins a les trinxeres, fins a les mateixes avançadetes, per tal de portar un mot i un somriure d'encoratjament i de consol al lluitador

I-II. — Emprant tota mena de mitjans de locomoció, els voluntaris catalans marxen cap a l'Aragó.

III. — Les noies catalanes confeccionen peces d'abric per als milicians.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

antifeixista. Serveixin aquestes ratlles per a reme-
ciar aquest bell gest de la dona catalana

* * *

La guerra que actualment sostenim contra el feixisme hispànic i els seus aliats internacionals, no es limita a la línia de foc. Catalunya ho sap prou bé.

La Ciutat Comtal, el Cap i Casal de Catalunya, aquesta Barcelona que estimem tots els catalans, tant els que hi hem nascut com els que han vist la llum en d'altres poblacions, ha estat agredida en diverses ocasions pels solcadors del mar i els de l'aire. Els seus edificis han estat esventrats, causant víctimes innocents.

I no s'han limitat a la capital els atacs dels feixistes a la nostra reraguarda: Flix, Tortosa, Reus, Girona, Sarrià de Ter, Tarragona, Tremp, Mataró, Malgrat, Caldetes, Arenys, Palamós, Palafrugell, Llançà, Colera, Portbou, Badalona i moltes altres poblacions catalanes han sofert, durant l'any transcorregut, el martiri de la guerra a la reraguarda.

* * *

Davant les desferres dels edificis ensulciats per la metralla feixista, davant els cadàvers dels pacífics ciutadans, davant la sang vessada als fronts en defensa de la justícia i de la llibertat, nosaltres, catalans, en escaure's el primer aniversari d'haver-se iniciat la conflagració que estem vivint, afirmem que Catalunya no l'hauran mai els companys del «Duce» i del «Führer», i que Catalunya, responent a la seva llarga tradició liberal i democràtica, lluitarà amb fe i amb coratge al costat de tots els que defensin aquests postulats.

Visca Catalunya!

Visca la Llibertat!

GABRIEL NOGUÉS PAHÍ

UBB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

Entreteniments Instructius

LOGOGRIF NUMERIC

12345678	Poble.
2324567	Ocell.
865678	Poble.
35451	Grolleria.
1234	Banya buidada.
548	Consonant.
15	»
3	»

X A R A D A

Prima-tercera, signe de puntuació;
*segona-primer*a, en castellà, ésser anormal;
terça-segona, també en castellà, condició de dolent i endiastrat;
i el *total* ocell femella de cria nça domèstica.

AMBIDEXTRE

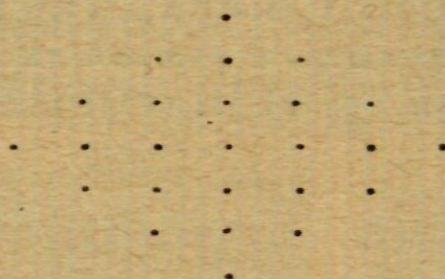
1 2 3 4	Part del tronc humà.
4 3 2 1	Peix.

T A R J A

GENIS ESTELLA BLAD

Combinar degudament aquestes lletres de manera que es llegeixi el nom d'una dansa popular catalana.

R O M B E

Substituir els punts per lletres, de manera que vertical i horitzontalment es llegeixi: Consonant, nom d'home, nom de dona, color, extensió d'aigua, les aus en tenen, consonant.

Solucions als "Entreteniments Instructius"

publicats al núm. 75

Logogrif numèric: *Gironès*.

Endevinalla: *El càntir*.

Jeroglífic: *Peres a quinze pessetes el cistell*.

Ambidextre: *Anís, Sina*.

Tarja: *Agustí Querol, Tortosa*.

Rombe: Horitzontalment: *b, cap, burot, cru, a*.

Verticalment: *b, cuc, barra, pou, t*.

UAB
Biblioteca de Comunicació
i Hemeroteca General

AQUEST NÚMERO HA PASSAT PER LA CENSURA